

Araştırma

ERGENLERDE BAĞLANMA STİLLERİ VE YALNIZLIK ARASINDAKİ İLİŐKI

Relation between Attachment Styles and Loneliness in Adolescence

Özlem KARAKUŐ*

* Yrd. Doç. Dr., Selçuk Üniversitesi
Sağlık Bilimleri Fakültesi
Sosyal Hizmet Bölümü

ÖZET

Bu araştırmanın amacı ergenlerin bağlanma stilleri ile yalnızlıkları arasındaki ilişkiyi incelemek ve bağlanma stillerinin ergenlerdeki yalnızlığı açıklama gücünü ortaya koymaktır. Araştırmanın örneklemini, Konya ili merkez ilçelerinde ortaöğretime devam eden 581 öğrenciden oluşmaktadır. Araştırmanın örneklemini, öğrenim görmekte olan öğrenciler arasından tesadüfi olarak seçilmiştir. Araştırma örneklemini oluşturan öğrencilerin 371'i kız (%63.9) ve 210'u erkek (% 36.1) öğrencidir. Veri toplama aracı olarak İlişki Ölçekleri Anketi ve Ucla Yalnızlık Ölçeği kullanılmıştır. Ergenlerin bağlanma stilleri ve yalnızlıkları arasındaki pozitif veya negatif ilişkinin ortaya konulmasında Pearson momentler çarpımı korelasyon tekniği kullanılmıştır.

Bağlanma stillerinin ergenlerin yalnızlıklarını anlamlı düzeyde açıklayıp açıklayamadığı ise regresyon analizi ile test edilmiştir. Araştırma sonucunda güvenli bağlanma stili ile yalnızlık arasında negatif yönlü anlamlı bir ilişki, korkulu bağlanma stili ile yalnızlık arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Bağlanma stillerinden güvenli bağlanma stili yalnızlığı önemli düzeyde açıkladığı bulunmuştur.

Anahtar Sözcükler: Bağlanma stilleri, yalnızlık

ABSTRACT

The purpose of this study is to investigate the relationship between adolescents' attachment styles and their loneliness and reveal the power of attachment styles to explain loneliness in adolescents. The sample of the study consists of 581 students who attend secondary education schools in the city of Konya. The sample of the study was selected randomly from among the students. 371 (63.9%) of the students who constitute the sample of the study are girls whereas 210 (36.1%) of them are boys. The Relationship Scales Questionnaire and UCLA Loneliness Scale were used as the data collection tools. Pearson product-moment correlation coefficient technique was used to reveal the positive or negative relationship between adolescents' attachment styles and their loneliness. Whether attachment styles explained adolescents' loneliness in a significant level or not was tested using regression analysis. As a result of the study, a negative relationship was determined between the secure attachment style and loneliness whereas a positive relationship was found between the anxious attachment style and loneliness. It was concluded that the of the attachment styles, the secure attachment style explained loneliness on a significant level.

Key Words: Attachment styles, loneliness

GİRİŞ

Çocukların evde anneleri ile kurdukları ilişkileri sonucunda anneleri ve kendileri arasında duygusal bir yakınlık oluşmaktadır (Ainsworth, 1967). Bu yakınlığa Bowlby bağlanma adını vermiştir (Bowlby, 1973, 1980). Bowlby (1980; 1982), bağlanmayı, bir kişinin korktuğunda, yorulduğunda veya hasta olduğunda bir figürle ilişki kurmak ya da yakınlık aramak için duyduğu güçlü bir istek olarak tanımlamaktadır. Eğer birey tehdit hissetmezse ya da bağlanma figüründen ayrılmazsa bağlanma davranışı harekete geçmez. Bağlanmanın temel varsayımı, olgunlaşmamış olarak dünyaya gelen insanoğlunun, bir yetişkinin bakımı ve koruması olmadan hayatta kalamayacağıdır. Bebekler ile bakıcı (anne) arasındaki yakın ilişkinin sürdürülmesi bebeklerin davranışlarının güvenli olarak gelişimini sağlar.

Çocukluk ve Ergenlikte Bağlanma

Bağlanmayla ilgili ilk yapılan araştırmalar, Mary Ainsworth tarafından bebeklerin annelerine bağlanma tarzları ve annelerinden ayrılmaları konusunda verdikleri tepkileri incelenerek başlanmıştır. Araştırmalar sonucunda bebekler, güvenli, kaçınan, endişeli/ambivelans (kararsız) olarak üç kategoriye ayrılmıştır (Ainsworth ve Bowlby, 1991:340). Güvenli bağlanan bebeklerin aileleri, çocuklarının tepkilerine karşı güvensiz bağlanan bebeklerin ailelerinden daha duyarlıdır, tepki verirler ve genelde ulaşılabilirlerdir. Kaçınan bağlanan bebeklerin aileleri, çoğunlukla çocuklarının stresli oldukları zamanlarda destek vermezler bedensel temas göstermezler ve sık sık reddeder ve çocuklarını yalnız bırakırlar. Endişeli bağlanan bebeklerin aileleri,

muhtemelen çocuklarının ihtiyaçlarından ve endişelerinden ziyade kendi ihtiyaçlarına daha duyarlıdır, genelde müdahaleci ve tutarsızdır (Belsky ve Cassidy, 1994).

Bowlby (1973)' e göre, çocuklar anneleri ile bağlanma tecrübelerini içselleştirirler ve bu erken tecrübeler çocuğun daha sonraki ilişkilerine yön verir. Bowlby, çocuğun bağlanma figürü hakkındaki zihinsel modellerinin, edindiği gerçek tecrübelerin doğru bir biçimde yansımaları olduğunu savunur. İçsel çalışma modelleri (zihinsel modeller) zaman içerisinde oluşarak bireyin dünyayı ve kendisini anlayış biçimini düzenler ve böylece bireyin davranışlarına yön verir. İlk yaşantılarla kazanılan bu modeller çocukların gelecekte kuracakları ilişkilerde, beklentilerinde ve algılama şekillerinde önemli rol oynar. Bowlby, zihinsel temsillerin yaşam boyu değişmez olduğunu ve her dönemde kişiler arası ilişkilerin niteliğini belirlediğini söylemektedir (Bowlby, 1980). Eğer bağlanma figürü bağımsız bir keşif için çocuğun ihtiyaçlarına hemen cevap verirken, bebeğin koruma ve rahatlık ihtiyacını onaylarsa, çocuk; güvenilir ve kendisinin seilmeye değer olduğuna dair bir çalışma modeli geliştirecektir. Ters olarak aileler çocuklarının keşif ve rahatlık için girişimlerini engeller ya da reddederse, kendini yetersiz ya da değersiz olarak değerlendirip ona göre bir içsel çalışan modeli geliştirecektir. Çalışma modellerinin yardımıyla çocuk, bağlanma figürünün olası davranışlarını tahmin edecektir (Bretherton, 1990, 1992). Yeni yaşantılarla birlikte değişmeye meyilli olmalarına rağmen içsel çalışma modellerinin yaşam boyunca değişmediği düşünülür (Bretherton, 1985). Çocuklukta

edinilen yaşantılar böylece ergenlik ve yetişkinlik hayatına yön verir.

Ergenlik dönemi bir bireyin çocukluk döneminden çıkıp yetişkinliğe hazırlandığı dönemdir. Ergenlik döneminde birey bedensel, toplumsal ve bilişsel açıdan pek çok değişim geçirir ve sorun yaşar. Bu dönemin rahat bir şekilde atlatılması yaşanan çocukluk dönemiyle yakından ilişkilidir. Çocukluk döneminde ana-babalarla kurulan ilişkinin niteliği ve akran ilişkileri ergenlik döneminde önemli rol oynamaktadır. (Damarlı, 2006).

Bağlanma bakış açısından ergenlik bir geçiş dönemidir. Anne-babasıyla kurmuş olduğu güvenli bağlanma davranışı ergenin yeni problemlerle baş etmesinde etkilidir (Allen ve Land, 1999). Yeterliklerin artmasıyla ergenlik döneminde bağlanma davranışları bebekliğe nazaran daha az görülür. Ergen daha çok arkadaşlarına yönelmeye başlayabilir. Ancak bu anne-babaya bağlanma davranışının bırakıldığı anlamına gelmemekle birlikte (Allen ve Land, 1999), bu dönemde bağlanma davranışları doğrudan fiziksel yakınlık aramaktan çok ihtiyaç duyulduğunda bağlanma figürüyle duyguları, kaygıları ve korkuları paylaşmak biçiminde ortaya çıktığı görülmektedir (Damarlı, 2006). Ergenin ebeveyn figürlerinden akran gruplarına doğru yönelmesine rağmen, erken bağlanma ilişkisi ergen için kalıcı ve güçlü bir etkiye sahip olduğu düşünülmektedir (Allen ve Land, 1999). Güvenli bağlanan çocuklar gibi güvenli bağlanan ergenlerin güçlü arkadaş gruplarının olması muhtemeldir ve arkadaş gruplarıyla diğer bağlanma stillerine göre daha yakın ve daha destek sağlayan bir ilişkileri vardır (Hamarta, 2004, s;30).

Yetişkinlikte Bağlanma

Fraley ve Shaver (2000), çocuk bağlanma stilleri ile yetişkin romantik bağlanma stillerinin önemli oranda birbirine benzediğini söylemiştir. Bartholomew ve Horowitz (1991: 227) ise, romantik ilişkileri de içeren dört kategorili bir bağlanma modeli sunmuşlardır. İlişkilerde kendi ve diğerlerine yönelik pozitif (olumlu) ve negatif (olumsuz) görüşler temelinde sınıflandırma yapmışlardır. Hem kendi hem de diğer kişilere yönelik olumlu görüşe sahip insanlar güvenlidirler. (1) Güvenli bağlanan kişi, kendisinin sevmeye değer olduğunu ve başkalarını da genellikle kabul edici ve destekleyici olarak düşünür. Güvenli bireyler ilişkilerinde genellikle mutludurlar ve başkaları tarafından kabul edilmişlik duygusuna sahiptirler (Feeney, 1998). Kobak ve Sceery (1988: 140), güvenli bireylerin esnek bir egoya sahip olduklarını sosyal durumlarında daha güvenli olduklarını söylemiştir (Collins ve Read, 1990). (2) Saplantılı bağlanan kişi, kendisine karşı olumsuz ancak diğer insanlar hakkında olumlu düşünceye sahiptir. Kendisini sevmeye değer görmezken, başkalarını sevmeye değer bulur. Bu bağlanma stili özelliğini gösteren bireyler yakın ilişkilerinde kişisel yeterlilik ve değerlilik bulmak için çaba gösterirler. Saplantılı bağlanma stiline sahip bireyler, terk edilme korkularından dolayı (Pietromonaco ve Barrett, 2000: 158) yakın ilişki kurmaya çok isteklidirler ve başkalarına bağımlıdırlar (Collins ve Read, 1990). Ayrıca bu gruptaki insanlar, kendine güvenmezler. İnsanlar hakkındaki görüşleri olumsuzdur. (3) Kayıtsız bağlanan kişi, benlik modeli olumlu ancak başkaları modeli olumsuzdur ve özerkliğe aşırı önem verir. Bu bağlanma

stilindeki bireyler yakın ilişkilerden kaçınarak, özerklik ve incinmeme duygularını koruyarak (devam ettirerek) kendilerini hayal kırıklığına karşı korumaktadırlar. Bartholomew'a göre, kayıtsız kişiler yakınlık duygusundan yoksun kalma pahasına özerklik duygusuna ve yüksek özsaygıya sahip olurlar. Başkalarına güvenmedikleri için onlara kendilerini açmakta zorlanmaktadırlar (Bartholomew ve Horowitz, 1991: 227). (4) Her iki modelin de olumsuz olduğu stil korkulu stildir (Pietromonaco ve Barrett, 2000: 159). Güvenli bağlanma stiline tam tersidir. Kişi kendini başkalarının sevgisine ve desteğine layık görmez, başkalarını da reddedici ve güvenilmez olarak görür. Bu stil diğer insanlardan uzak durarak, reddedilme ve incinme duygularına karşı kendini koruma çabalarını belirtmektedir (Bartholomew ve Horowitz, 1991:228). Bu bireylerin öz güvenleri düşüktür ve başkalarına güvenmedikleri için stres altında başkalarından yardım istemezler (Sümer ve Güngör, 1999: 79; Bartholomew ve Horowitz, 1991: 227). Oysa güvenli bireyler, diğer insanları sevmeye değer, güvenilebilir ve fedakâr buldukları için (Collins ve Read, 1990: 645) bir problemle karşılaştıklarında başkalarından yardım alarak rahatlama eğilimindedirler (Grossman ve Grossman, 1998, Akt., Kart, 2002: 40).

Bağlanma ve Yalnızlık

Bağlanma ilişkilerinin zayıf olması insanların problemle karşılaştıklarında bile yardım istememelerine, yakın ilişkilerde problem yaratmaya ve yalnızlığa neden olmaktadır (Rubenstein ve Shaver, 1982; Marshall, 1993; Bumby ve Hansen, 1997: 317). Antonovsky (1987), güçlü bağlanma ilişkileri olan insanların

problem çözmede başkalarından yardım isteyebildiklerini, zayıf bağlanma ilişkileri olan insanların ise, problemler karşısında yardım istemediklerini ve yalnızlık duygusu yaşadıklarını söylemiştir (Akt. Erözkan, 2004: 158). Yalnızlık ise, oldukça yaygın, istenmeyen ve yaşamı tehdit eden bir problem olarak tanımlanmaktadır (Peplau ve Perlman, 1982: 4). Weiss'e (1973: 17) göre yalnızlık duygusu ihtiyaç duyulan ilişkiler veya ilişkilerin başlatılmasındaki eksiklikler ve yetersizliklerden kaynaklanmaktadır. Weiss (1973), yalnızlığın, kişinin ihtiyaç duyduğu sosyal ilişkilerin eksikliğine ya da değişik sosyal ilişkileri bulunmasına karşın, bu ilişkilerde yakınlığın, içtenliğin ve duygusallığın bulunmamasına gösterilen bir tepki olabileceğini ileri sürmüştür ve yalnızlığı duygusal ve sosyal yalnızlık olarak ikiye ayırmıştır. Sosyal ilişkiden yoksunluğun bireyde meydana getirdiği tepkisel davranışlar sosyal yalnızlığı tanımlar. Sosyal yalnızlığın, sosyal iletişim ağının eksikliğinden ya da ortak ilgi ve etkinliklerin paylaşıldığı bir grubun üyesi olamaktan kaynaklandığını ve doyum verici bir sosyal ağa ulaşma ile çözüm bulunabilen bir durum olduğunu belirtmiştir. Weiss (1973) bireylerin sosyal bir gruba dâhil olmalarına rağmen grup içinde yakınlık ilişkilerinin geliştirilememesi, kendilerini gruba ait hissetmemeleleri, içten ve samimi ilişkilerin yoksunluğu ve duygusal ihtiyaçların grup üyeleri ile doyuma ulaştırılamamasının yalnızlık duygusunun yaşanmasında önemli faktörler olduğunu vurgulamaktadır. Sosyal yalnızlık kişinin akraba grupları, akran grupları ve diğer sosyal grupları da içeren, bireyde sosyal bütünlük duyarlılığını sağlayan daha geniş bir sosyal çevre ile bağlanma ilişkisinin kesilmesi ni yansıtır. Bu nedenle sosyal yalnızlığa

ilişkin eksiklikler grup içerisinde ele alınır, birinin grup içindeki birine olan bağlılığını ele almaz ve bu yönüyle duygusal yalnızlıktan ayrılır. Bunun aksine, duygusal yalnızlığın, yakın bir bağlanma ilişkisinin olmamasından ya da kaybedilmesinden kaynaklandığını, bu tür yalnızlıkta diğer insanlarla yakın ve içten ilişkiler kurulamadığını, ancak eksik olan ya da kaybedilen bağlanma ilişkisinin yerine başarılı bir bağlanma ilişkisinin yerleştirilmesiyle hafifletilebildiğini belirtmiştir (Weiss,1973). Bağlanma ilişkisindeki yetersizlikler, güven ve yakınlık duygusu veren ebeveyn veya iyi bir arkadaşın bulunmaması duygusal yalnızlığa yol açar ve bireyler başka biriyle yakın ilişkiler ve duygusal bağların yokluğunda duygusal yalnızlığa kapılabilirler. Duygusal bağlar yetişkinler için genellikle romantik bağlanma ilişkisini belirtmekle beraber arkadaşlık ilişkilerini de içermektedir. Duygusal yalnızlık bağlanma figürü ile kurulan ilişkinin niteliği, benlik ve başkaları modeli ile ilişkili bir olgu iken sosyal yalnızlık, bireyin kendisini bir sosyal gruba ait hissetmemesi ile ilişkilidir. Sosyal yalnızlık yaşayan birey sıkıntı içerisinde ve olayların uzağında kalır. Duygusal yalnızlık yaşayan bireylerde ise kaygı ve terk edilmişlik duyguları duyulan en yoğun duygular arasında yer almaktadır (Weiss,1973).

Yukarıda yapılan literatür taraması ve kuramsal açıklamalardan bağlanma stillerinin ergenlerdeki yalnızlık ile ilişkili olduğu düşünülmektedir. Bu araştırmanın amacı ergenlerin bağlanma stilleri ile yalnızlıkları arasındaki ilişkiyi incelemek, bağlanma stillerinin ergenlerdeki yalnızlığı açıklama gücünü ortaya koymak ve ergenlerdeki bağlanma stilleri ile yalnızlığın cinsiyete göre

farklılaşıp farklılaşmadığını ortaya koymaktır.

YÖNTEM

Araştırma Modeli

Araştırma nicel araştırma türünde bir araştırmadır. Ayrıca, genel tarama modellerinden ilişkisel tarama modeline uygun olarak yürütülmüştür. İlişkisel tarama modelleri, iki ve daha çok sayıdaki değişken arasında birlikte değişim varlığını ve derecesini belirlemeyi amaçlayan araştırma modelidir. İlişki aramalarındaki betimlemeler var olan belli standartlara uyan ölçülerini bulmaya çalışmaktan çok, birey, nesne vb. durumlar arası ayrımların belirlenebilmesi amacıyla dönüktür (Karasar, 2009; 81).

Çalışma Grubu

Bu araştırmanın örneklemini, 2010 – 2011 eğitim öğretim yılında, Konya il merkezinde ortaöğretim 9., 10., 11. ve 12. sınıfta öğrenim görmekte olan 581 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırma örneklemini oluşturan öğrencilerin 371'i kız (%63.9) ve 210'u erkek (% 36.1) öğrencidir. Araştırmanın örneklemini, olasılığa bağlı örnekleme türünden basit tesadüfi örnekleme uygun olarak belirlenmiştir. Her bir örneklem seçimine eşit seçilme olasılığı vererek seçilen birimlerin örnekleme alındığı yöntemle basit tesadüfi örnekleme denir (Sümbüloğlu ve Sümbüloğlu, 2005: 19). Basit tesadüfi örnekleme yönteminde tüm bireylerin seçilme olasılığı aynıdır ve bir bireyin seçimi diğer bireylerin seçimini etkilememektedir. Temsil edici bir örneklemin seçiminin geçerli ve en iyi yolu tesadüfi örneklemedir (Büyükdüz-türk, Kılıç-Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2008: 84).

Veri Toplama Araçları

Araştırmada gereksinim duyulan verilerin toplanmasında, örnekleme belirtilen ortaöğretim 9, 10, 11, 12. sınıfta öğrenim görmekte olan öğrencilere; İlişki Ölçekleri Anketi ve UCLA Yalnızlık Ölçeği uygulanmıştır. Bu araçların geçerlik ve güvenilirlik bilgileri aşağıda sunulmuştur.

İlişki Ölçekleri Anketi: Griffin ve Bartholomew (1994) tarafından geliştirilmiştir. Ölçeğin Türkçe'ye uyarlaması Sümer ve Güngör (1999b) tarafından yapılmıştır. İlişki Ölçekleri Anketi 17 maddeden oluşmaktadır ve dört bağlanma stili (güvenli, kayıtsız, korkulu, saplantılı) ölçmeyi amaçlamaktadır. Katılımcılardan ilk olarak 7 aralıklı ölçekler üzerinde kendilerini ne derece tanımladığını belirtmeleri istenmiştir (1=beni hiç tanımlamıyor, 7=tamamen beni tanımlıyor). Güvenli ve kayıtsız bağlanma stilleri beşer madde ile ölçülürken, saplantılı ve korkulu bağlanma stilleri dörder madde ile ölçülmüştür. Alt ölçeklerden alınan puana göre katılımcılar bağlanma stilleri içerisinde hangi grupta en yüksek puan aldıysa o grupta değerlendirilmektedir. Ölçeğin yurtdışında yapılan çalışmalarda İlişki Ölçekleri Anketi alt ölçeklerinin görece düşük düzeyde iç tutarlılık katsayılarına sahip olduğu ancak kabul edilebilir düzeyde test tekrar test güvenilirliğine sahip olduğu bulunmuştur. Ölçeğin Türk örnekleme üzerinde Sümer ve Güngör (1999b) tarafından yapılan geçerlik ve güvenilirlik çalışmalarında İlişki Ölçekleri anketinin güvenli, kayıtsız, korkulu ve saplantılı olmak üzere dört faktör yapısından oluştuğu ayrıca ölçeğin test tekrar test yöntemi ile tüm boyutlarda güvenilirlik katsayılarını .54 ile .61 arasında değişen değerlerde hesaplanmıştır (Sümer ve Güngör, 1999b).

UCLA Yalnızlık Ölçeği: UCLA yalnızlık ölçeği bireyin genel yalnızlık derecesini belirlemeye yarayan likert tipinde bir kendini değerlendirme ölçeğidir. Ölçeğin orijinalinde gözden geçirilen formu 10 maddesi olumlu yani anlamsal olarak yalnızlık içermeyen, diğer 10 maddesi olumsuz yani anlamsal olarak yalnız bireyleri belirlemeye yönelik toplam 20 maddelik "Tamamen Katılıyorum" (1) ile "Tamamen Katılmıyorum" (4) arasında dereceleme sahiptir (Russell, Peplau ve Cutrona, 1980). Ölçekten alınabilecek en yüksek puan 80, en düşük puan ise 20'dir. Alınan yüksek puanlar bireylerin daha fazla yalnızlık yaşadığına işaret etmektedir. Ülkemizde ölçeğin geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları Demir (1989) tarafından yapılmıştır. Demir (1989)'in yaptığı çalışmada ölçeğin iç tutarlılığı ile ilgili analizler toplam 72 kişi üzerinde hesaplanmış ve cronbach alfa iç tutarlılık katsayısı .96 olarak hesaplanmıştır. Ölçeğin beş hafta ara ile yapılan test tekrar test güvenilirlik katsayısı .94 olarak bulunmuştur. Dünyada ve ülkemizde yalnızlıkla ilgili yapılmış pek çok çalışmada UCLA Yalnızlık ölçeği'nin kullanıldığı görülmektedir.

Verilerin analizi

Araştırmada uygulanan ölçeklerden elde edilen verilerin değerlendirilmesi SPSS 15.00 paket programı kullanılarak yapılmıştır. Ergenlerin bağlanma stilleri ve yalnızlıkları arasındaki pozitif veya negatif ilişkinin ortaya konulmasında Pearson momentler çarpımı korelasyon tekniği kullanılmıştır. Bağlanma stillerinin ergenlerin yalnızlıklarını anlamlı düzeyde açıklayıp açıklamadığı ise regresyon analizi ile test edilmiştir. Bağlanma stilleri ve yalnızlığın cinsiyete göre farklılaşp farklılaşmadığını ortaya koymak için t testi uygulanmıştır.

Tablo 1: Ergenlerde Bağlanma Stilleri ve Yalnızlık Arasındaki İlişki

		Güvenli	Saplantılı	Kayıtsız	Korkulu	Yalnızlık
Güvenli	R	1	-.069	-.098(*)	-.292(*)	-.371(*)
Saplantılı	R	-.069	1	.003	.186(**)	-.021
Kayıtsız	R	-.098(*)	.003	1	.434(**)	.071
Korkulu	R	-.292(*)	.186(**)	.434(**)	1	.103(*)

* $p < .05$, ** $p < .01$

BULGULAR

Araştırmanın bulguları aşağıda tablolar halinde verilmiştir.

Yukarıdaki tablo incelendiğinde, güvenli bağlanma stili ile yalnızlık arasında negatif yönlü anlamlı bir ilişki ($p < .01$) korkulu bağlanma stili ile yalnızlık arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki ($p < .05$) bulunmuştur. Yalnızlık ile saplantılı bağlanma stili ve kayıtsız bağlanma stili arasında ilişkiye rastlanmamıştır.

Tablo 2 incelendiğinde bağlanma stillerinin yalnızlık ile anlamlı düzeyde ilişkili olduğu ve bağlanma stilerinin

yalnızlıktaki varyansın %14.1'ini açıkladığı görülmüştür ($R = .376$, $R^2 = 0.141$, $F = 23.719$, $p < .001$). Bağlanma stillerinden güvenli bağlanma stili yalnızlığın önemli bir yordayıcısı ($B = -.375$, $p < .001$) olduğu bulunmuştur.

Tablo incelendiğinde ergenlerin bağlanma stillerinden güvenli bağlanma stilerinin cinsiyete göre anlamlı bir farklılık gösterdiği görülmektedir ($t = -2.452$, $p < .05$). Erkeklerin güvenli bağlanma stili puan ortalamaları 21.51 iken kızların puan ortalamaları 20.49'dur. Bu sonuca göre; erkeklerin güvenli bağlanma stili puan ortalamaları kızlardan

Tablo 2: Ergenlerde Bağlanma Stillerinin Yalnızlığı Yordama Gücü

R	R ²	Ayarlanmış R	F	β	Standardize Edilmiş Beta	t	
				Sabit	85.937		
				Güvenli	-1.188	-.375*	-9,288*
.376	.141	.135	23.719*	Saplantılı	-.162	-.044	-1,118
				Kayıtsız	.122	.041	.953
				Korkulu	-.055	-.016	-.360

* $p < .001$

Tablo 3: Cinsiyet Değişkenine Göre Bağlanma Stilleri ve Yalnızlık Puanlarının Karşılaştırılması

	Cinsiyet	N	\bar{X}	Ss	t
Güvenli	Kız	371	20.4960	4.79	-2.452**
	Erkek	210	21.5143	4.83	
Saplantılı	Kız	371	15.8410	4.26	-.920
	Erkek	210	16.1714	3.97	
Kayıtsız	Kız	371	22.0863	4.95	-.128
	Erkek	210	22.1429	5.42	
Korkulu	Kız	371	16.8248	4.58	.965
	Erkek	210	16.4429	4.57	
Yalnızlık	Kız	371	61.5606	15.12	2.513**
	Erkek	210	58.2571	15.29	

** $p < .05$

anlamli düzeyde yüksektir. Ergenlerin saplantılı, kayıtsız ve korkulu bağlanma stilleri cinsiyete göre anlamli bir farklılık göstermemektedir.

Ayrıca tabloda ergenlerde yalnızlığın cinsiyet değişkenine göre anlamli düzeyde farklılaştığı görülmektedir ($t=2.513$, $p<0.05$). Kız ergenlerin yalnızlık puan ortalamaları 61.56 iken, erkek ergenlerin puan ortalaması 58.25 bulunmuştur.

TARTIŞMA

Güvenli bağlanma geçmişine sahip çocukların güvensiz çocuklara göre, sosyal, kendine güvenen, daha sakin oldukları (Sroufe, 1983; Waters, Wippman ve Sroufe, 1979, Akt. Fonagy, 1999), daha empatik oldukları (Kestenbaum, Farber ve Sroufe, 1989, Akt. Fonagy, 1999), daha derin ilişkiler kurabildikleri

(Sroufe, 1983; Sroufe, Egeland ve Kreutzer, 1990, Akt. Fonagy, 1999), oyun kurmada, sosyal çatışmaları çözmekte oldukça yeterli oldukları (Wartner, Grossmann, Fremmer-Bombik ve Suess, 1994), akranlarıyla daha çok etkileşim kurdukları ve iletişimde daha başarılı oldukları bilinen bir durumdur (Lieberman, 1977).

Bu araştırma sonucunda ergenlerin güvenli bağlanma stili ile yalnızlık arasında negatif yönlü anlamli bir ilişki ($p<0.01$) korkulu bağlanma stili ile yalnızlık arasında pozitif yönlü anlamli bir ilişki ($p<0.05$) bulunmuştur. Yalnızlık ile saplantılı bağlanma stili ve kayıtsız bağlanma stili arasında ilişkiye rastlanmamıştır. Ayrıca yapılan regresyon analizi sonucunda bağlanma stillerinin ergenlerin yalnızlıklarını anlamli düzeyde açıkladığı, sadece güvenli bağlanma stilinin yalnızlığın önemli bir

yordayıcısı olduğu sonucu ortaya çıkmıştır.

Bu sonucu, Haliloğlu (2008:148) ve Demirli (2007: 45)'nin sonuçları desteklemektedir. Onlar da yalnızlık ve güvenli bağlanma stili arasında ters yönlü bir ilişki bulmuşlardır. Güvenli ve kayıtsız bağlanma stiline yalnızlık üzerinde anlamlı açıklayıcı etkiye sahip olduklarını bulmuşlardır. Erözkan (2004)'nin ergenler üzerinde yaptığı araştırmasında; yalnızlık ile güvenli bağlanma arasında negatif yönde, korkulu, saplantılı, kayıtsız bağlanma stili arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Konuyla ilgili elde edilen bu sonuçlar, ergenlerin güvenli bağlanma stilleri arttıkça yalnızlıklarının azaldığını ortaya koymaktadır. Yalnız bireyler yakın ilişkilerde daha az bağlanma davranışı gösterme eğilimindedirler, ilişkilerde daha az atılgan davranışları sergilerler, dışsal kontrol odaklıdır ve yoğun reddedilme duygusuna sahiptirler (Horowitz ve French, 1979; Jones ve ark., 1981).

Çocukluk döneminde bağlanma ilişkisi tek yönlüdür. Çocuk bağlanma figürünün bakım ve ilgisine gereksinim duyar. Ergenlik dönemi ilişkilerde karşılıklık ilkesinin geçerli olduğu ve ergenin de başkaları için güvenli bir üst olmaya başladığı dönemdir (Allen ve Land 1999). Ergenin birincil bağlanma figürü olan ana babasından ayrılıp, aynı cinsten ya da karşı cinsten akranlarıyla ilişkilerini yeniden düzenledikleri, bağlanmanın akranlara ve başka yetişkinlere yöneldiği görülmektedir (Weiss, 1973). Ancak ebeveyne bağlanma davranışının bazı bileşenlerinin yaş ile birlikte değişmediği, ebeveynleri ile olumlu bağlanma ilişkileri geliştiren bireylerin, ergenlik döneminde ikincil bağlanma

figürleri olarak geçen arkadaşlarına da güvenli bağlandıkları (Asendorpf ve Wilpers, 2000; Erwin, Salter ve Purves, 2001; Akt. Günaydın ve Yöndem, 2007: 143) sıklıkla vurgulanmaktadır.

Ergenlik dönemi, çocukluk dönemi ile yetişkinlik dönemi arasında psikolojik açıdan önemli problemleri olan bir gelişim dönemidir. Bu bağlamda söz konusu dönem için ruh sağlığı da ayrı bir önem taşır. Dolayısıyla ergenin ruh sağlığı gelişimi sabit bir doğru değil, tam aksine fazla zikzaklar çizen bir profile sahiptir. Bu duruma en tipik örnek davranışlardaki tutarsızlıktır. Bunun en önemli sebebi ise ergenin kimlik oluşturma çabasıdır. Bu anlamda ergen, hem kimlik oluşumuyla birlikte ruhsal gelişimini sağlıklı bir şekilde tamamlamaya çalışmakta, hem de döneme özgü gelişim ödevlerini yerine getirmeye çalışmaktadır (Koç, 2003). Sosyal destek sistemini oluşturan arkadaşlıklar ve aile desteği ergenin bu sorunları daha kolay atlatmasında yardımcı olmaktadır. Aynı zamanda yakın ilişkiler kurabilen, akranlarına güvenli bağlanan ergenler; kendilerini daha az yalnız hissetmekte (Demir, 1990), akranları tarafından daha çok sevilme, popüler olarak algılanmakta, sosyal açıdan daha yeterli olmakta ve böylelikle ergenlik döneminin kimlik gelişimi sıkıntılarını da daha rahat atlatmaktadırlar (Carlivati, 2001; Akt. Günaydın ve Yöndem, 2007: 143).

Günaydın ve Yöndem (2007: 146) yaptıkları araştırmalarında; ebeveyne olan bağlanmanın, akran bağlanmasını en yüksek düzeyde açıklayan nitelik olarak bulmuşlardır. Güvenli bağlanan bireyler erken çocukluk dönemlerinden itibaren önceleri annelerinin sonraları ise çevreyi güvenli bir üs olarak

kullanılmaktadırlar. Güvenli bağlanan bireylerin sosyal ilişki içerisinde olumsuz duygularıyla başa çıkmada yapıcı davranışlar sergilemektedir. Bu bireyler, yaşlıları tarafından daha esnek egoya sahip oldukları, daha az endişe duyan, neredeyse hiç düşmanca tavır sergilemeyen, sosyal destek arayan ve ihtiyaç duyulduğunda sosyal destek veren bireyler olarak tanımlanmaktadır. Güven-siz bireyler ise çevreyi güvenilir bulmadıkları için başları sıkıştığında ya da ihtiyaç duyduklarında çevreden yardım almayı reddederler, katı bir egoya sahiptirler (Kobak ve Sceery, 1988:141). Buradaki açıklamalara baktığımız zaman güvenli bağlanma stili dışındaki bireylerin, yakın ilişkilere girmeyip yalnızlığı tercih etmeleri bağlanma kuramının varsayımı ile uyumlu görünmektedir.

Araştırmanın diğer bir bulgusu ise; erkek ergenlerin güvenli bağlanma stili puan ortalamalarının kız ergenlerin puan ortalamalarından anlamlı düzeyde yüksek bulunmasıdır, ancak; ergenlerde saplantılı, kayıtsız ve korkulu bağlanma stillerinin cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermediği bulunmuştur. Bu sonucu Erözkan (2004), Damarlı (2006)'nın sonuçları da desteklemektedir. Onlar da erkeklerin güvenli bağlanma stili puan ortalamalarının kızların puan ortalamalarından daha yüksek olduğu sonucunu bulmuşlardır. Saplantılı, kayıtsız ve korkulu bağlanma stillerinde ise kızlar ve erkekler arasında anlamlı bir farklılık olmadığı sonucuna varmışlardır. Saymaz' ın 2003 yılında yaptığı araştırmasında da, ergenlerde erkekler lehine sonuç bulunmuştur. Yapılan başka bir çalışma ise güvenli ve saplantılı bağlanma stillerinde erkeklerin daha fazla puan ortalamasına sahip olduğunu bulmuştur. Kayıtsız ve

korkulu bağlanma stilleri açısından ise anlamlı bir farklılık olmadığını ortaya koymuştur (Keler, 2008). Diğer bir çalışma ise, saplantılı ve kayıtsız bağlanma stillerinde cinsiyet açısından anlamlı bir fark bulunmazken, kızların korkulu bağlanma stili puan ortalamalarının, erkeklerin ise güvenli bağlanma stili puan ortalamalarının daha yüksek olduğunu ortaya koymuştur (Yıldız, 2008). Işınsohalat (2009)' ın yaptığı çalışma da ise güvenli, korkulu, saplantılı ve kayıtsız bağlanma stillerinden sadece korkulu bağlanma stilinde kadınların ortalamalarının erkeklerin ortalamalarından daha yüksek olduğu ortaya konulmuştur. Sümer ve Güngör (1999) tarafından yürütülen bir çalışmada kız çocukların daha fazla korkulu bağlanma geliştirdiği bulunmuştur. Tüm bu bulgulara baktığımız zaman erkeklerin güvenli bağlanma stili puan ortalamalarının kızlardan daha yüksek olduğu görülmektedir. Korkulu bağlanma stilinde ise kızlar erkeklerden daha yüksek puan ortalamasına sahiptir. Bu sonucu kültürel faktörler ile açıklayabiliriz. Türk toplumundaki kız ve erkek çocuk yetiştirme stili birbirinden farklıdır. Türkiye'de özellikle yakın ilişkiler konusunda erkek çocukları kız çocuklarına göre daha rahat ve özgür bir tutumla yetiştirilmektedir. Kız çocuklarına karşı daha fazla koruma ve dış tehlikelerden koruma amaçlı korkutma yönünde telkinlerde bulunulmaktadır. Bu durum kız çocuklarının çevreye güvenmeleri konusunda problem yaşamalarına sebep olabilmektedir. Çevreye ve diğer insanlara güven konusunda problem yaşayan bir bireyin yakın ilişkiler konusunda endişe duyması ve yakın ilişkilerden kaçınması doğal bir sonuçtur. Bunun tersine erkeklerin rahat ve korkutma olmaksızın yetiştirilmiş olması, onların başkaları ile kolaylıkla

duygusal yakınlık kurmak istemelerine engel olmamış ve başkalarına güvenmek, onlara bağlanmak ve başkalarının da kendilerine güvenip bağlanması konusunda endişe duymamalarına sebep olmuştur (Erözkan, 2004).

Yalnızlığa baktığımız zaman; cinsiyete göre yalnızlığın farklılaştığı, kızların yalnızlık puan ortalamalarının erkeklerin yalnızlık puan ortalamalarına göre daha fazla olduğu görülmektedir. Literatüre baktığımız zaman genellikle erkeklerin yalnızlık puan ortalamalarının kızlara göre daha yüksek olduğu görülmektedir (Haliloğlu, 2008; Erözkan, 20004; Çeçen, 20007). Bazı araştırmalar da ise cinsiyete göre yalnızlığın farklılık göstermediği bulunmuştur (Eldedeleklioğlu, 2008; Çeçen, 2008). Yapılan araştırmada ki sonuçla literatürdeki sonuçlar birbiriyle çelişmektedir. Ancak; bağlanma stilleri açısından bakıldığında; erkeklerin güvenli bağlanma stilinde kızlardan yüksek puan almaları ve güvenli bağlanma stili özelliği gösteren bireylerin yalnızlığı tercih etmeyip yakın ilişkiler kurmada başarılı oldukları düşünüldüğünde kızların yalnızlık puan ortalamalarının yüksek olması bağlanma kuramı çıktılar ile uyumlu görünmektedir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bağlanma kuramının en temel kavramlarından biri zihinsel modeller diğer bir adıyla içsel çalışan modellerdir. Bowlby (1973)' e göre, çocuklar anneleri ile bağlanma tecrübelerini içselleştirirler ve bu erken tecrübeler çocuğun daha sonraki ilişkilerine yön verir. Çocuk erken dönemlerde ihtiyaçları karşılanan ve değer verilen bir çocuksa çevresine güvenmeyi ve destek almayı öğrenir. Annesini bebeklik, çocukluk ve ergenlik

döneminde çevreyi keşfetmek için güvenli bir üs olarak kullanmayı öğrenir. Annesi ve babası ile kurulan ilk ilişkiler çocuk için çevrenin nasıl olduğuna dair (güvenli ya da güvensiz) ilk ipuçlarıdır. Çocukluk döneminde annesinin destekleyici olduğuna inanan bir çocuk, ergenlik ve yetişkinlik döneminde de yeni destek mekanizmaları (arkadaş ya da romantik bir partner) arayacak ve rahatlıkla bulabilecektir. Ancak bu ihtiyaçlar karşılanmazsa çocuk çevreye güvenemeyecektir. Problemi çözmek için çevreyi yeni çevredeki bireyleri güvenli bir liman olarak göremeyecek ve kullanamayacaktır. Bu da çocuğun, ergenlik ya da yetişkinlik dönemine geldiğinde yalnız kalmasına sebep olmaktadır. Yalnızlık insanların baş etmeleri zor bir duygudur. Ergenlik, bireyin gelişim süreci içerisinde çocukluk döneminin bitişiyle beraber sözü edilen dönemin başlangıcından fizyolojik olarak erişkinliğe ulaşmaya kadar geçen bir gelişim dönemidir. Bu hızlı gelişim dönemi içerisinde bir ergen çok fazla sorunla karşılaşmaktadır. Sorunları yakın çevresinden destek alarak daha kolay çözebilecekken, yalnız kalan bir ergen çok daha zor çözecek hatta intihara kadar bile gidebilecektir. İntiharların fazlaca ergenlik döneminde olduğu göz önüne alındığında gençlerin yalnız kalmamaları üzerinde durulması gereken önemli bir konudur. Yukarıdaki araştırma sonuçlarına bakıldığında güvenli bağlanma stili özelliği gösteren ergenlerin yalnızlığı değil yakın ilişkileri tercih etmesidir. Bu sonuç bize erken çocukluk döneminin ve bu dönemde görevi olan herkese bazı gerçekleri tekrar hatırlatmaktadır.

Ergenlik dönemi çalkantılı ve sorunlu bir dönem olmasına rağmen insan hayatının en verimli yıllarıdır. Ergenlerin

yalnızlıklarını çözebilmeleri için ilk bebeklik döneminden itibaren ailelere düşün çok fazla görev bulunmaktadır. Ancak bu görevi yerine getiremeyen ailelerin çocuklarının bunun olumsuz sonuçlarını bir ömür boyu yaşamamaları için; ikinci model olabilecek olan, öğretmenlere, danışmanlık hizmet veren meslek gruplarına (sosyal çalışmacılara, psikolojik danışmanlara, psikologlara) çok önemli görevler düşmektedir. Bu meslek grubundaki bireylere ve henüz eğitimini tamamlamamış öğrencilere bu konular kuramsal ve uygulama boyutunda öğretilir.

Bu çalışma yetiştirme yurtlarında kalan ergenler üzerinde yapılabilir ve ailesi yanında yaşayan ve yurttan ayrılan öğrenciler karşılaştırılabilirler.

KAYNAKLAR

- Ainsworth, M. D. S. (1967). *Infancy in Uganda: Patterns of Attachment Behavior*. Retrieved Mayıs 13 2007, from http://www.psychology.sunysb.edu/attachemnt/pdf/mda_ugan_ch_20.pdf
- Ainsworth M. D. S., Blehar, M. C., Waters, E., & Wall S. (1978). *Pattern of attachment: a psychological study of the strange situation*. Hillsdale, Nj: Erlbaum.
- Ainsworth, M. D. S., & Bowlby, J. (1991). An ethological approach to personality development. *American Psychologist*, 46, 333-341.
- Allen, J. P. ve Land, D. (1999). Attachment in adolescence. In J. Cassidy, & P. R. Shaver (Eds.), *Handbook of attachment: Theory, research, and clinical applications* (pp. 319-335). New York: Guilford Press.
- Aslan, S. H. ve Alparlan, N. (1999). The validity, reliability and factor structure of the childhood trauma questionnaire among a group of university students. *Turkish Journal of Psychiatry*, 10(4), 275-285.
- Bartholomew, K. ve Horowitz, L. M. (1991). Attachment styles among young adults: A test of a four-category model. *Journal Of Personality And Social Psychology*, 61, 226-244.
- Bartholomew, K. ve Shaver, P. R. (1998). *Methods of assessing adult attachment. Do they converge?* From J. A. Simpson & W. S. Rholes (Editörler), *Attachment theory and close relationships* (pp. 25-45). New York: Guilford Press.
- Belsky J. ve Cassidy J. (1994). Attachment: Theory and evidence. In M. L. Rutter, D. F. Hay ve S. Baron-Cohen (Editörler), *Development through life: A handbook for clinicians* (pp. 373-402). Oxford, England: Blackwell.
- Bernstein, D. P. ve Fink, L. (1998). *Childhood trauma questionnaire: a retrospective self-report (Manual)*. San Antonio, TX: The Psychological Corporation.
- Bowlby, J. (1973). *Attachment and loss: Separation*. New York: Basic Books.
- Bowlby, J. (1980). *Attachment and loss: Loss*. New York: Random House.
- Bowlby, J. (1982). *Attachment and loss: Attachment*. New York: Basic Books.
- Bretherton, I. (1985). Attachment theory: retrospect and prospect. In I. Bretherton ve E. Waters (Editörler) *Growing points of attachment theory and research*. Monographs of the Society for Research in Child Development, 50, (1/2), 3-35.
- Bretherton, I. (1990). Communication patterns, internal working models, and the intergenerational transmission of attachment relations. *Infant Mental Health Journal*, 11, 237-467.
- Bretherton, I. (1992). The origins of attachment theory: John Bowlby and Mary Ainsworth. *Development Psychology*, 28, 759-775
- Bumby, K. M. ve Hansen, D. J. (1997). *Intimacy Deficits, Fear of Intimacy, and Loneliness among Sexual Offenders*. Faculty Publications, Department of Psychology, 25.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç-Çakmak, E., Akgün, Ö. A., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2008). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi.
- Collins, N. L. ve Read, S. J. (1990). Adult attachment, working models, and relationship quality in dating couples. *Journal of Personality and Social Psychology*, 58, 644-663.
- Cooper, M. L., Shaver F. R. ve Collins, N. L. (1998). Attachment styles, emotion regulation, and adjustment in adolescence. *Journal of Personality and Social Psychology*, 74(5), 1380-1397.

- Crain, W. (1992). *Theories of development: Concepts and Applications*. Englewood Cliffs: Prentice Hall.
- Çeçen, R. (2007). Üniversite öğrencilerinin cinsiyet ve yaşam doyumu düzeylerine göre sosyal ve duygusal yalnızlık düzeylerinin incelenmesi. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 3(2), 180-190.
- Çeçen, R. (2008). Öğrencilerinin cinsiyetlerine ve ana-baba tutum algılarına göre yalnızlık ve sosyal destek düzeylerinin incelenmesi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 6(3), 415-431.
- Damarlı, Ö. (2006). Ergenlerde toplumsal cinsiyet rolleri, bağlanma stilleri ve benlik kavramı arasındaki ilişkiler. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Demir, A. (1990). Üniversite öğrencilerinin yalnızlık düzeylerini etkileyen bazı etmenler. Yayınlanmamış doktora tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Demirli, A. (2007). The role of gender, attachment dimensions, and family environment in loneliness Unpublish master thesis, School of Social Sciences of Middle East Technical University, Ankara.
- Eldeklekioğlu, J. (2008). Gender, romantic relationships, internet use, perceived social support and social skills as the predictors of loneliness. *Eurasian Journal of Educational Research*, 33, 127-140.
- Erözkan, A. (2004). Lise öğrencilerinin bağlanma stilleri ve yalnızlık düzeylerinin bazı değişkenlere göre incelenmesi. *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2(4).
- Feeney, J. D. ve Noller, P. (1996). *Adult Attachment*. Thousand Oales, CA: Sage Publications.
- Feeney, J. D. (1998). Adult Attachment and Relationship-Centered Anxiety Responses to Physical and Emotional Distancing. In Jeffrey A. Simpson W. Steven Rholes (editörler). *Attachment Theory and Close Relationships*. The Guilford Pres New York-London.
- Fonagy, P. (1999). Transgenerational Consistencies of Attachment: A New Theory. Paper to the Development and Psychoanalytic Discussion Group, American Psychoanalytic Association Meeting, Washington DC, Retrieved Aralık 22, 2005, from <http://www.psychematters.com/papers/fonagy2.htm>
- Fraley, R. C. ve Waller, N.G. (1998) Adult attachment patterns a test of the typological Model. In J. A. Simpson W. S. Rholes (Editörler). *Attachment theory and close relationships* (pp. 77-114). New York: Guildford Press.
- Fraley, R. C. ve Shaver, P.R. (2000). Adult romantic attachment: theoretical developments, emerging controversies, and unanswered questions. *Review of General Psychology*, 4(2), 132-154.
- Günaydın, B. ve Yöndem Z. D. (2007). Ergenlerin akran bağlılığının bazı değişkenler açısından incelenmesi. *AİBÜ, Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(7), 141-153.
- Haliloglu, S. (2008). Ortaöğretim 9. sınıf öğrencilerinin yalnızlık düzeyleri, bağlanma biçimleri ve işlevsel olmayan tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi (Malatya ili örneği). Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Malatya.
- Hamarta, E. (2004). Üniversite öğrencilerinin yakın ilişkilerindeki bazı değişkenlerin (benlik kaygısı, depresyon ve saplantılı düşünme) bağlanma stilleri açısından incelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Hazan, C. ve Shaver, P. R. (1987). Conceptualizing romantic love as an attachment process. *Journal of Personality and Social Psychology*, 52, 511-524.
- İşinsu-Halat, M. (2009). Yatırım kuramı bağlamında evli çiftlerde uyum, nedensel ve sorumluluk yüklemeleri ile yalnızlık arasındaki bağlantılar. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Jones, W. H., Freemon, J. E. ve Goswick R. A. (1981). Loneliness, self-concept and adjustment. *The Journal of Psychology*, 107, 237-240
- Karasar, N. (2009). Bilimsel araştırma yöntemi. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Kart, M. (2002). Yetişkin bağlanma stillerinin bazı bilişsel süreçlerle bağlantısı: sağlık personeliyle yapılan bir çalışma. Yayınlanmamış doktora tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Keler, H. (2008). Liseli ergenlerin transaksyonel analiz ego durumları ile bağlanma stilleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

- Kobak, R. R. ve Sceery, A. (1988). Attachment in late adolescence: working models, affect regulation, and perceptions of self and others. *Child Development*, 59, 135-146.
- Koç, M. (2003). Gelişim ve din psikolojisi açısından ergenlik dönemi". *EKEV Akademi Dergisi*, 7(15).
- Lieberman, A. F. (1977). Preschoolers' competence with a peer: Relations with attachment and peer experience. *Child Development*, 48(4), 1277-1287.
- Marshall, W. L. (1993). The role of attachment, intimacy, and loneliness in the etiology and maintenance of sexual offending. *Sexual And Marital Therapy*, 8, 109-121.
- Mikulincer, M. ve Florian, V. (1999). The association between parental reports of attachment style and family dynamics, and offspring's reports of adult attachment style. *Family Process*, 38, 243-257.
- Perlman, D. ve Peplau, L.A. (1982), Theoretical approaches to loneliness. In L. Peplau ve David Perlman (Editörler). *Loneliness a sourcebook of current theory, research and therapy* (pp. 123-134). New York: Wiley
- Pietromonaco, P. R. ve Barrett, L. F. (2000). The internal working models concept: What do we really know about the self in relation to others? *Review of General Psychology*, 4(2), 155-175.
- Rubenstein, C.M. ve Shaver, P. (1982), The experience of loneliness. In L. A. Peplau ve D. Perlman (Editörler). *Loneliness: sourcebook of current theory, research and therapy* (pp. 206-223) New York: Wiley
- Shaver, P. R. ve Fraley, R. C. (2000). Attachment theory and caregiving. *Psychological Inquiry*, 11(2), 109-114.
- Simpson, J. A. ve Rholes, W. S. (1998). Attachment in adulthood. In J.A. Simpson and W.S., Rholes (Editörler), *Attachment theory and close relationships* (pp.3-21). New York: Guildford Press.
- Sullivan, H. S. (1953). *Interpersonal theory of personality*. NewYork: Norton Company Inc.
- Sümbüloğlu, V. ve Sümbüloğlu, K. (2005). *Klinik ve saha araştırmalarında örnekleme yöntemleri ve örnekleme büyüklüğü*. Ankara: Alp Ofset Matbaacılık Ltd. Şti.
- Sümer, N. ve Güngör, D. (1999). Yetişkin bağlanma stilleri ölçeklerinin Türk örnekleme üzerinde psikometrik değerlendirmesi ve kültürlerarası karşılaştırma. *Türk Psikoloji Dergisi*, 14 (43), 35-62.
- Yıldız, C. (2008). Üniversite öğrencilerinin geçmişte yaşadıkları ayrılık kaygısı ile bağlanma stilleri arasındaki ilişkinin incelenmesi üzerine bir araştırma. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Wartner, U. G., Grossman, K., Fremmer-Bombik, E. ve Suess, G. (1994). Attachment patterns at age six in south germany: predictability from infancy and implications for preschool behaviour. *Child Development*, 65(4), 1014-1027.
- Weiss, R. S. (1973). *Loneliness: The experience of emotional and social isolation*. Cambridge, MA: The MIT Pres.